
NACIONALINIO SAUGUMO KULTŪRA IR VALSTYBĖS GALIA. MOKSLINIS TYRIMAS

Juliusz Piwowarski*

**Krokuvos individualaus ir viešojo saugumo akademija
Krupnicza 3, 31-123 Kraków
Telefonas +48 12 422 30 68, +48 663-350-870
El. paštas: rektorat@apeiron.edu.pl*

Annotacija. Straipsnyje pristatoma mokslinių tyrimų forma ir perspektyvos valstybės galios įvertinimo srityje. Autorius valstybės galią laiko saugumo kultūros koncepcijos dalimi. Pateikiami keli analizavimo metodai ir mokslinių tyrimų būdai, atsižvelgiant į jų pranašumus ir trūkumus, pabrėžiant kokybinius ir kiekybinius faktorius. Įtraukiamas ir teorinis pagrindas, kartu pristatant daug įvairių nuomonių.

Pagrindinės sąvokos: Saugumas, kultūra, galia, valstybė, kiekybiniai metodai, kokybiniai metodai.

ĮŽANGA

Šiandien, kai plačiąja prasme suprantamo saugumo ir su šiuo fenomenu susijusių pasaulio valstybių ir tautų pagrindinis rūpestis yra apsaugoti visos žmonijos¹ ateitį, susiduriama su galima konfliktų, atsirandančių tarp civilizacijų, kurios atstovauja įvairiems kultūriniais ratams, rizika. Ši problema analizuojama Samuelio Huntingtono, kuris visgi neatmeta kitos, palankesnės, žmogiškosios raidos galimybės. Tai yra galimybė atsirasti didesniems pasaulinio masto procesams, kurie sąlygotų kooperatyvinio saugumo inicijavimą ir jo tolesnį klestėjimą. Globalizacijos amžiuje kooperatyvinis saugumas turėtų būti sveiko proto pergalės prieš nesusipratimus ar fanatizmą rezultatas. Šiuo metu mūsų pasaulis yra kryžkelėje, kurioje turi priimti skirtingus informacinės revoliucijos amžiuje išaugusio dinamiskumo nulemtus aspektus, įskaitant sudėtingą, metai iš metų besitęsiančią svarbiausių žmogiškųjų vertybių krizę. Taigi yra didelis ir tuo pačiu skubus poreikis iš naujo apibrėžti tolesnės žmogaus raidos kryptis, taip pat atsakyti kultūrinių ratų ir valstybių vykdomų planų, kurie grindžiami vien ekonominių reikalų viršenybe bei kompromiso tarp skirtingų civilizacijų pasiekimu.

Sąjungos tarp įvairių kultūrinių ratų ar tiesiog valstybių, priklausančių skirtingoms civilizacijoms, yra netiesioginė galimybė, sąlygojanti tolesnę žmonijos raidą, išgyvenimą ir jo trukmę.

¹ 2009 metų viduryje gyventojų skaičius siekė 6,7 bilijono; o 2001 – 2009 metais gyventojų skaičius pasaulyje padidėjo puse bilijono.

Šio tipo požūris jau buvo įrodytas ir tapo tinkamai realybėje funkcionuojančiu procesu, pavyzdžiui, JAV ir Japonijos atveju.

Kita vertus, sąjunga tarp europietiškos – amerikietiškos Vakarų civilizacijos ir ortodoksų valstybių yra įmanoma, tačiau gali būti pasiekta tik bendro priešo „pagalba“, nors tai yra fanatiška ir visiškai klaidinga šiuolaikinio islamo versija.

SAUGUMO KONCEPCIJA

Saugumas yra grėsmių fenomeno epifenomenas, kuris vaizduoja idealizuotą valstybę be grėsmių. Taigi, norint visiškai atskleisti saugumo apibrėžimą, labai svarbu trumpai reziumuoti pagrindinius saugumo kultūros aspektus ir problemas. Saugumu laikomas ne tik statusas, bet tuo pačiu jį galima apibūdinti ir kaip „nuolatinį socialinį procesą“, kuriame vaidina aktoriai, bandantys pagerinti mechanizmus, kurie užtikrintų jiems saugumo pojūtį².

Paeiliui, Juliusz Piwowarskio, KSGTI APEIRON³, suformuluotas holistinis apibrėžimas, remdamasis epistemologiniu, ontologiniu, aksiologiniu ir sociologiniu požiūriu, spektriniu būdu detalizuoja šią Ingardenian saugumo perspektyvos mokslinių tyrimų kategoriją (ir koncepciją):

(Ne)tiesiogiai susijusio asmens ar subjekto saugumas yra daugialypis fenomenas bei koncepcija, suformuota iš pastarųjų keturių komponentų⁴:

- **Trokštama būseną**, kuri parodo tam tikru laiku, tam tikroje vietoje galimų rizikų asmens ar subjekto atžvilgiu efektyvios kontrolės lygį. Kitaip tariant, saugumas yra asmens savigynos potencialo ir rizikų potencialo skirtingumo konkrečioje vietoje rezultatas (*episteminis* aspektas).

- **Vertybė**, patenkinanti mūsų pagrindinius poreikius ir aukštesnius poreikius, nesibaigiančius nuolatinio vystymosi poreikius (metaporeikius), savirealizacijai esant hierarchijos viršūnėje (*aksiologinis* aspektas)

² J. Kukułka, Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów, [in:] „Sprawy Międzynarodowe”, Warszawa 1982, p. 31.

³ KSGTI APEIRON – Krokuvos Saugumo ir Gynybos Tyrinėjimų Institutas APEIRON, prijungtas prie Viešojo ir asmeninio saugumo universiteto “Apeiron” Krokuvoje.

⁴ J. Piwowarski, Ochrona VIP-a a czworokąt bushido. Studium japońskiej kultury bezpieczeństwa, [in:] Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku, P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jałoszyński (ed.), Szczytno 2014, p. 451; J. Piwowarski, Paradygmat kultury bezpieczeństwa – prolegomena, „Security Economy & Law”, no 2, Kraków 2013, p. 10–11.

- ***Raidos procesas***, kurio metu vyksta asmeninio ir socialinio potencialo augimas, skatindamas savarankišką saugume veikiančių asmenų ar subjektų gynybą. Ontologiniu požiūriu šiam procesui artima yra saugumo funkcija (*ontologinis aspektas*)

- ***Socialinė konstrukcija***, susidūrimo su daugeliu grėsmių potencialas; kaip atitinkamos žmonių populiacijos, kuri yra viena iš saugume veikiančių subjektų, socialinių ryšių, tarpusavio priklausomybės ir sąveikos egzistavimo rezultatas (*sociologinis aspektas*)

SAUGUMO KULTŪRA

Spektrinis saugumo kultūros apibrėžimas, pristatytas Piwowarskio ir Zaplatynskio, minimas toliau. Ši koncepcija yra paremta amerikiečių sociologo Alfredo Louiso Kroeberio *Kultūros natūroje* (1952)⁵ pristatytu kultūros padalijimu į tris dalis: *materialioji realybė*, *socialinė kultūra* ir *etinė kultūra* bei susijusios vertybės.

Saugumo kultūra yra materialų ir nematerialių žmonijos palikime, karinėse ir nekarinėse sferose, įtvirtintų elementų visuma. Kitaip tariant, plačiąja prasme suprantama savarankiška aktyvių asmenų ir subjektų gynyba. Šis fenomenas yra trilypis, sukuriantis tris tarpusavyje susijusius srautus, kurie yra nuoseklūs žmonių kuriami procesai atitinkamoje vietoje, atitinkamoje socialinėje aplinkoje, atitinkamu metu:

- a) Protinis ir dvasinis srautas
- b) Teisinis ir organizacinis srautas
- c) Materialusis srautas

Saugumo kultūra pasitelkiama šių specifinių tikslų ir poreikių realizavimui:

1. Saugumo srityje veikiantiems asmenims ir subjektams kylančių grėsmių efektyvi kontrolė, įgyjant patenkinamai žemo grėsmių lygio statusą.
2. Saugumo atgavimas situacijose, kai jis buvo prarastas.
3. Plačiąja prasme suprantamo saugumo lygio optimizavimas nurodytiems aktyviems asmenims ir subjektams, siekiant saugumo sektorių harmonizavimo saugume veikiančių asmenų ir subjektų tinkamos hierarchijos kontekste
4. Socialinio ir asmeninio suvokimo apie saviugdos reikalingumą ir trijų dalių (protinės, socialinės, materialinės) vystymą paskatinimas, kartu su motyvacijos bei požiūriu, kurie pasireiškia individualiuose ir bendruose veiksmuose, įgalinimu. Iš to išplaukia visapusiška aktyvių asmenų ir subjektų raida.

⁵ A. L. Kroeber, *The Nature of Culture*, University of Chicago Press; Cambridge University Press, Chicago 1952.

Savigynos esmę atskleidžiantis apibrėžimas teigia, kad giliau slypi realybės koncepcija, kuri yra saugumo srityje veikiančių asmenų ar subjektų (pavyzdžiui, žmonių susivienijimų ar valstybės) potencialo apraška.

Dažniausiai kalbama apie saugumo lygio parametą, neretai nurodomą ir saugumo studijose, geopolitikoje. Tai – vadinamoji valstybės, kuri suprantama kaip nacionalinis, saugumo srityje veikiantis subjektas, galia (šis parametras gali būti naudojamas ir kalbant apie kitus veikiančius asmenis ar subjektus, tokius kaip individus, socialines grupes).

Norėdami kalbėti apie *saugumo kultūrą*, turėtume pradėti nuo individų, žmonių grupių, socialinių bendruomenių ir ištisų visuomenių funkcionavimo pagrindų. Viso to pagrindas yra per ilgą, įtemptą ir ne visada saugų tūkstantmetį žmogaus sukurta kultūra⁶.

Kultūra yra materialių ir nematerialių žmogaus paveldo elementų visuma. Rogeris Scrutonas teigia, kad „kultūra yra svarbu“⁷. Prieš teigiant, kad „kultūra yra svarbu“, visų pirma tai būtina pagrįsti asmeniniu pavyzdžiu. Šiuolaikinėms Vakarų tendencijoms būdinga klaidinga laisvės interpretacija, pasireiškianti daugelyje kultūros aprėpiamų sričių. Neteisingai suprantama laisvė išvaduoja žmogų nuo tariamų žmogiškų įsipareigojimų „ryšių“, kuriuos kultūra nurodo, bet nediktuoja jų. Šiandien daugybė žmonių laimingai ir nerūpestingai atleidžia save nuo pareigų ir atsakomybės užsikrovimo.

Esant situacijai, kai yra gana plačiai išpopuliarėjusi vaikiškoji laisvės versija, iškyla rizika, kad Vakarų kultūra, naudodama pažengusias technologijas, tačiau ydinga moraliniu, emociniu ir intelektualiu aspektu, gali pasiduoti barbarų įpročiams. Tai yra ypač aktuali Vakarams problema, kuri reikalauja atskiros analizės, šiuolaikinės Oswaldo Spenglerio pasvarstymų⁸ versijos.

Platus, daug aprėpiantis saugumo kultūros apibrėžimas buvo suformuluotas lenkiškosios šio fenomeno koncepcijos autoriaus Mariano Cieslarczyko. Saugumo kultūra yra tokia socialinė matrica, „pagrindinių prielaidų, vertybių, normų, taisyklių, simbolių ir įsitikinimų modelis, kuris daro įtaką iššūkių, galimybių ir (ar) grėsmių įžvalgai, saugumo pajautimo būdams ir suvokimui, su saugumu susijusių aktyvių asmenų ir subjektų elgesiui ir veiksams (kooperacijai). Harmoningos šių asmenų ir subjektų raidos bei plačiai suprantamo saugumo aplinkos ir vienas kito naudai, pasiekimo labui jis tai daro daugybe aiškių būdų, įgytų kartu su

⁶ Kultūra – žmonių veiklos vaisių visuma, apimanti tiek apčiuopiamus, tiek neapčiuopiamus: dvasinius, simbolinius. Dažniausiai suprantama kaip visuomenės dvasinio ir materialaus paveldo visuma. Comp. J. Kmita, G. Banaszak, Społeczno-regulacyjna koncepcja kultury, Instytut Kultury, Warszawa 1994.

⁷ R. Scruton, Kultura jest ważna. Wiara i uczucie w osaczonym świecie, Zysk i S-ka, Poznań 2010.

⁸ O. Spengler, Der Untergang des Abendlandes, Bibliographisches Institut, Mannheim 2007.

bendruoju išsilavinimu, įskaitant vidinės ir išorinės integracijos eigą natūralios adaptacijos ir kituose organizaciniuose procesuose, taip pat plačiąją (ne tik karinę) prasme suprantamos gynybos stiprinimo procesą⁹.

TRYS SAUGUMO KULTŪROS DIMENSIJOS

Saugumo kultūra, kaip minėta anksčiau, analizuojant gali būti išskaidoma į tris dimensijas:

1. Pirmoji dimensija – idėjos, vertybės, žmogaus dvasingumas.¹⁰
2. Antroji dimensija – organizacijos ir teisės sistemos socialinė įtaka.¹¹
3. Trečioji dimensija – materialūs žmogiškosios egzistencijos aspektai.¹²

Šiuos komponentus Marianas Cieślarczyk pavadino „saugumo kultūros ramsčiais“. Jiems suteikė atitinkamai protinio – dvasinio¹³, organizacinio ir teisinio, bei materialiojo ramsčio pavadinimus. Nepaisant atskirų subtilybių, šių ramsčių komponentai yra tarpusavyje susiję. Pavyzdžiui, žinios, kurios yra pirmojo ramsčio komponentas, tuo pačiu priklauso ir antrajam ramsčiui, kadangi yra organizacinės – teisinės ir techninės – inovatyviosios kilmės.

Galite nacionalinės saugumo kultūros potencialo priežastimi laikyti poziciją, kurią tautinė valstybė įgalina pasaulinėje valstybių tarpusavio sąveikos scenoje.

VALSTYBĖS POZICIJA

Sakydami „pozicija“, turime omenyje specifinį aktyvaus asmens ar subjekto buvimą konkrečioje vietoje. Tai yra vietos žymė, reikšmė ir tvarka tam tikroje stratifikacijoje. Tarptautinė pozicija yra „objektyvusis fenomenas“, kuris parodo, kokia yra dabartinė

⁹ M. Cieślarczyk, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2010, p. 210.

¹⁰ Dvasingumas – dviprasmė koncepcija, šiuo metu analizuojama mokslškai. Tai yra platesnė koncepcija nei religija; sąvoka siejama tiek su aukštesniosiomis jėgomis, tiek su specialiu epitetu *aukštesnis*, vartotu psichinei dimensijai apibūdinti; tai pat gali būti suvokiama sujungiant šias dvi prasmes. Comp. J. G. Bennett, *A Spiritual Psychology*, Coombe Springs Press, Sherborne 1974; R. A. Emmons, *The psychology of ultimate concerns: Motivation and spirituality in personality*, Guilford Press, New York 1999; P. Socha (ed.), *Duchowy rozwój człowieka*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2000; R. Grzegorzczkova, *Co o fenomenie duchowości mówi język?*, [in:] *Fenomen duchowości*, A. Grzegorzczk, J. Sójka, R. Koschany (ed.), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2000, p. 21–29; J. Koziński, *Transgresja i kultura*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 1997; H. Romanowska-Łakomy, *Psychologia doświadczeń duchowych*, Wydawnictwo Psychologii i Kultury Eneteia, Warszawa 1996; I. Heszen-Niejodek, *Wymiar duchowy człowieka a zdrowie*, [in:] *Zasoby osobiste i społeczne sprzyjające zdrowiu jednostki*, Z. Juczyński, N. Ogińska-Bulik (ed.), Uniwersytet Łódzki Łódź 2003; C. E. Thoresen, A. H. S. Harris, *Spirituality and Health: What's the Evidence and What's Needed?*, [in:] *"Society of Behavioral Medicine Press"*, Stanford University; M. Sokolik (ed.) *Wybrane zagadnienia duchowości. Perspektywa psychologiczna*, Wydawnictwo Mantis, Olsztyn 2006.

¹¹ A. Kłosowska, *Socjologia kultury*, PWN, Warszawa 2007, p. 103 i n.; A. Kroeber, *Istota kultury*, PWN, Warszawa 2002, p. 195 i toliau.

¹² M. Cieślarczyk, *Fenomen bezpieczeństwa i zjawisko kryzysów postrzegane w perspektywie kulturowej*, [in:] *Jedność i różnorodność*, E. Reklajtis, B. Wiśniewski, J. Zdanowski (ed.), ASPRA-JR, Warszawa 2010, p. 96 and following.

¹³ P. M. Socha, *Duchowość – zarys koncepcji dla psychologii religii*, „Przegląd religioznawczy”, 1995, no 1.

atitinkamos valstybės pozicija santykiuose su kitomis valstybėmis. Kitaip sakant, ji apima tikslų statuso nustatymą, rangą, teisingą valstybės potencialo (jėgos) santvarką tarptautinėje sistemoje.¹⁴

Į valstybės poziciją turėtų būti žvelgiama per faktorių įvairovės prizmę ir ji visuomet turėtų būti analizuojama pokyčių, kurie pasireiškia kitų valstybių galioje, kontekste.¹⁵ Pagrindiniai saugumo srityje veikiančių asmenų ir subjektų pozicijos kėlimo mechanizmai yra išdėstyti nacionalinės valstybės vidinės politikos srityje, nukreipti į vidinę valstybės kaip subjekto galią.

Užsienio politikos srityje egzistuojanti veiklų įvairovė leidžia įgyti palankias valstybės kaip saugumo srityje veikiančio subjekto nacionalinio saugumo sąlygas tam, kad būtų paspartintas ekonominis augimas, karinių pajėgumų plėtojimas, ir galiausiai mokslinio, technologinio ir sociokultūrinio valstybės vystymasis. Šie elementai daro įtaką papildomai nacionalinės valstybės raidai ir leidžia patenkinti valstybės piliečių poreikius bei sukurti saugume veikiančių asmenų ir subjektų poziciją, kuri atitiktų tarptautinės politinės scenos realijas.¹⁶

VALSTYBĖS GALIA

Pozicijos kategorija atitinka kitą raktą, nulemianti valstybės pozicijos koncepciją, kur taip pat yra naudojami terminai *valstybės jėga*, *stiprybė*¹⁷. Prancūzų istorikas, socialinių mokslų ir tarptautinių santykių ekspertas Jean – Baptiste Duroselle (1917-1994) pažymi, kad pagrindinis valstybės užsienio politikos tikslas yra *valstybės galios* auginimas ir plėtojimas, *puissance* ir turtas, *richesse*. „Valstybės galia tiesiogiai priklauso nuo jos aktorių užimamos vietos tarptautinės scenos hierarchijoje, bei pasiryžimo maksimizuoti galią; tai galima laikyti pastoviu valstybių bruožu“¹⁸.

Kad suprastume tarptautinės galios esmę, turime panagrinėti „galios“ sąvoką, kuri yra glaudžiai susijusi su nacionalinės valstybės pozicija tarptautinėje politinėje arenoje.¹⁹ Kaip

¹⁴ Z. J. Pietraś, Międzynarodowa rola Chin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1990, p. 29.

¹⁵ T. Łoś-Nowak, *Stosunki międzynarodowe. Teorie – systemy – uczestnicy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2000, p. 148.

¹⁶ R. Zięba, Wstęp do teorii polityki zagranicznej państwa, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2005, p. 53.

¹⁷ Ibidem, p. 145.

¹⁸ B. Balcerowicz, Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2006, p. 125.

¹⁹ M. Sulek, Globalny układ sił, [in:] *Rocznik Strategiczny 2007/2008*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2008, p. 334–352.

teigia Johnas Stoessingeris George, „galia yra gebėjimas naudoti apčiuopiamus ir neapčiuopiamus išteklius tokiu būdu, kad jie paveiktų kitų valstybių elgesį“²⁰.

Valstybės galia gali būti pavaizduojama ir kaip produkto, susidedančio iš materialių medžiagų (M), smegenų galios ir moralinio potencialo (D), naudojimas.²¹

Hansas Joachimas Morgenthau (1904 – 1980) galią įvardija kaip tokią tarptautinių aktorių santykių rūšį, kurioje aktorius A gali sąmoningai kontroliuoti aktoriaus B²² veiksmus. Jį papildydamas Raymondas Aronas (1905 – 1983) galią laiko atitinkamos valstybės gebėjimu primesti pastarosios valią kitoms valstybėms.²³

Anot Agnieszkos Bogdol – Brezinskos, „galia, žvelgiant iš klasikinio realizmo perspektyvos, yra ne kas kita, kaip apsėsto rūpinimosi dėl išgyvenimo anarchinėje tarptautinėje aplinkoje įrodymas. Šioje situacijoje valstybė elgiasi taip, kad jos galia būtų maksimizuota“²⁴.

Galios maksimizavimas yra atsakymas į grėsmės jutimą aplinkoje. Jis gali būti palygintas su valstybių tipologija pagal saugume veikiančių asmenų ir subjektų sąmoningumą, kai įgytos galios lygis nulemia gebėjimą užtikrinti saugumą²⁵, taip siūlo ir Danielis Frei²⁶.

Tačiau valstybių galią yra geriau traktuoti kaip tam tikru metu atsiradusią socialinę energiją, įvertinamą BVP apimtimis ar išlaidomis karybai.

Remiantis Mirosławu Suleku, tai tokia galia, kuri kyla iš atitinkamos visuomenės ir atitinkamoje valstybėje sudaro tautą. Savo tyrime Sulekas siūlo tokią galios tipologiją:

- Bendra galia (dispozicinė).
- Karinė galia (koordinacinė)²⁷.

Pažymėtina, kad bendroji galia yra „objektyvi“, tai yra, nepriklausanti nuo politinės galios, tuo tarpu karinei būdingas „subjektyvusis“ pobūdis.

Vis dėlto Joseph Nye siūlo kitokią tipologiją:

- Sunki galia

²⁰ Comp. L. Moczulski, *Geopolityka. Potęga w czasie i przestrzeni*, Bellona, Warszawa 1999, p. 402–403; M. Sulek, *Prognozowanie i symulacje międzynarodowe*, SCHOLAR, Warszawa 2010, p. 74 i n.

²¹ J. G. Stoessinger, *The Might of Nations. World Politics in Our Time*, Random House, New York 1962, p. 27.

²² H. J. Morgenthau, K. W. Thompson, *Politics Among Nations*, Columbia University Press, New York 1985, p. 29 ir toliau.

²³ R. Aron, *Pokój i wojna między narodami*, Wydawnictwo Centrum Adama Smitha, Warszawa 1995, p. 74.

²⁴ A. Bógdoł-Brzezińska, *Mocarstwowość w teorii stosunków międzynarodowych*, [in:] *Państwo w teorii i stosunkach międzynarodowych*, M. Sulek, J. Symonides (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, p. 97 and following.

²⁵ S. Sałajczyk, *Wizje rzeczywistości międzynarodowej*, [in:] *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, E. Halizak, R. Kuźniar (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2000, p. 38.

²⁶ Comp. R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 1991, p. 29.

²⁷ See M. Sulek, *Podstawy potęgonomii i potęgonometrii*, WSEiA, Kielce 2001, chap. IV.

-
- Lengva galia.²⁸

Egzistuoja daug galios tipologijų, iš kurių galime išskirti M. and H. Sproutų teoriją, pagal kurią galia išskaidoma į:

- Aktyvią galią.
- Neveikiančią galią.²⁹

Raymondas Aaronas galią išskiria į:

- Puolamąją galią
- Ginamąją galią.³⁰

Hansas Morgenthau savo valstybės galios rūšių tipologijoje remiasi tokiu padalijimu, kuris gali būti tiesiogiai susietas su nacionalinės saugumo kultūros potencialu ir trimis jos ramsčiais, iš kurių pirmieji du (protinis – dvasinis bei organizacinis – socialinis) yra tautos nematerialusis paveldas, nacionalinės valstybės ištekliai:

- Nematerialioji galia.
- Materialioji galia.³¹

Mokslinėje literatūroje gali būti pastebimas skepticizmas kokybinio galios apskaičiavimo galimybės atžvilgiu. Vis dėlto yra „reikalinga suvokti, kokia ta tarptautinė galios sistema (...) tam, kad išvengtume poreikio imtis beprasmių veiksmų“³².

Svarbiausia mokslinių tyrimų, vykdytų galios atžvilgiu, tema yra efektyvi kontrolė, siekiant trijų tikslų – pastovaus saugumo, vystymosi ir šlovės – vykdoma per politinius elementus neramioje tarptautinėje aplinkoje.³³

Anot Ryszardo Ziębos, vienas iš valstybės užsienio politikos tikslų yra šios pozicijos ir prestižo kėlimas. Tai išreiškia koegzistencinius interesus, išaugančius dėl pastarųjų poreikių:

- Erdvė ir reikalai, susiję su kitomis tautomis;
- Dalyvavimas tarptautinėje sistemoje;
- Suvereniteto, konkurencijos patvirtinimas;
- Kooperacija ir jos vaidmens augimas.³⁴

²⁸ See J. S. Nye, *The Changing Nature of World Power*, “Political Science Quarterly” 1990, vol. 105, Issue 2 (Summer), p. 177–192 and *Soft Power*. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

²⁹ M. i H. Sprout, *Toward a Politics of the Planet Earth*, Publisher: Van Nostrand Reinhold Company, New York 1971, p. 165–169.

³⁰ R. Aron, *Pokój i wojna...*, p. 69–70.

³¹ H. Morgenthau, K. Thompson, *Politics Among Nations...*, p. 9 ir toliau.

³² E. Todd, Schyłek imperium. Rozważania o rozkładzie systemu amerykańskiego, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2003, p. 225.

³³ M. Sułek, *Metody i techniki badań stosunków międzynarodowych*, Aspra JR, Warszawa 2004, p. 115.

³⁴ R. Zięba, *Wstęp do teorii polityki zagranicznej...*, p. 53.

Valstybės galios augimas ir pozicijos kėlimas turėtų prisidėti prie jos saugumo ir jėgos sustiprinimo. Subjektyvusis faktorius rodo, kad valstybės pozicija yra artimai susijusi su jos prestižu.³⁵ Todėl užsienio politikos tikslas yra siekti galios didėjimo, ir tuo pačiu valstybės tarptautinės pozicijos ir prestižo.³⁶

Deja, turime sutikti su Hansu Morgenthau ir Kennethu Thompsonu, jog vis dar negalime tiksliai pamatuoti galios vertės, kuri tiksliai detalizuotų valstybių pozicijas.³⁷ Anksčiau minėti autoriai pareiškė, kad saugumo studijų atstovai nuolat kartoja tris metodologines klaidas.

1. Valstybių pozicija negali būti laikoma kaip nustumianti kitus aktorius ir jų pozicijas į antrąjį planą. Valstybės pozicija ir galia yra visada santykinė, nulemta jų tarpusavio santykio.

2. Ribotos prognozės potencialo sukelta klaida leidžia daryti prielaidą, kad formuojantiems faktoriams būdingas nuolatinis vertingumas. Turint omenyje, kad šie elementai yra besikeičiantys, turite susieti dabartinę poziciją su pozicija, galimai atsirasiančia ateityje.

3. Kita klaida yra dominuojančio vaidmens priskyrimas atskiram faktoriui, likusius nustumiant į šešėlį. Tuo tarpu, net iš pažiūros nereikšmingo faktoriaus praleidimas gali nulemti klaidingą galutinį rezultatą.³⁸

Taip pat turėtų būti pažymėta, kad kokybinių faktorių gvildenimas, viena vertus, gali būti problemiškas, tačiau, kita vertus, labai reikalingas. Problemiškas todėl, kad jiems, kaip buvo įrodyta S. Celine pritačius motyvacijos faktorių kintamuosius, nėra būdingas labai didelis objektyvumas. Ir nors paaiškėjo, kad jie yra svarbūs, tačiau mokslininkams pabandžius surikiuoti valstybes pagal reitingus, paremtus vien kokybiniu kriterijumi, jie objektyviai neatspindėjo tikrovės.³⁹

Atsižvelgimas į motyvaciją ir strategiją matematiniuose modeliuose nėra paprasta užduotis. Šį dalyką patvirtino tezė, kad galios pamatavimas „yra daugiau menas nei mokslas“ (D. S. Papp)⁴⁰. *Sakoma, kad valstybės galia yra kontakto tarp valstybės, turinčios privilegiją panaudoti jėgą ir piliečio – vartotojo, forma, kuriai būdingas neapčiuopiamumas.*⁴¹ Kita vertus, rėmimasis vien tik kiekybiniais, mažiau kontraversiškos kilmės faktoriais, taip pat turi trūkumų.

³⁵ J. Kukułka, Międzynarodowe stosunki polityczne, PWN, Warszawa 1982, p. 44.

³⁶ R. Zięba, Wstęp do teorii polityki zagranicznej..., p. 54 ir toliau.

³⁷ H. Morgenthau, K. Thompson, Politics Among Nations..., p. 172.

³⁸ Ibidem, p. 174–183.

³⁹ Z. J. Pietraś, Międzynarodowa rola..., p. 32.

⁴⁰ D. Milczarek, Pozycja i rola UE w stosunkach międzynarodowych. Wybrane aspekty teoretyczne, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003, p. 131.

⁴¹ H. Morgenthau, K. Thompson, Politics Among Nations..., p. 28.

Taip pat būtų bandymų atrasti vieną kokybinį faktorių, kuris nulemtų valstybės poziciją didesniu mastu. Šią idėją sekantis metodas įtraukia „valstybės potencialo pažangaus rodiklio sukūrimą, ir vėliau susumavimą“⁴². Čia turėtų būti apsvarstytas R. Rummelio plėtotas individualių valstybių sistemų požymių sąrašas arba O. Morgernsterno, K. Knorro ir K. Heisso sukurto jėgos indeksas, kuris apima tarpusavyje susijusių faktorių tinklą.

Dėl to su tarptautine pozicija susiję dalykai teoriniame lygmenyje⁴³ yra problemiški. Papildomos problemos kyla tyrinėjant tam tikros valstybės poziciją šios valstybės prisiimtų tarptautinių vaidmenų kontekste. Valstybės pozicija yra traktuojama kaip objektyviai egzistuojanti būseną, kuri realizuojasi šalies potencialu, kai vaidmuo yra valstybės požiūris, kuris naudoja tą potencialą tarptautinėje arenoje.⁴⁴

Taip pat „rolių kūrimo procesas“ gali būti laikomas nuolatos besiplėtojantis galios darinys, kuris ir valstybės elgesys su kitais tarptautinės politinės scenos aktoriais.⁴⁵

Valstybės galia, taip pat valstybės pozicija, gali būti tyrinėjamos ir klasifikuojamos remiantis sintetiniu ir sektoriniu būdu. Sintetinė valstybės galia reiškia visa apimančią, plačią galią (be valstybės pozicijos). Sintetinės galios komponentai yra sektorių galios priklausantys tam tikroms sritims. Egzistuoja daugybė galios rodiklių klasifikacijų. Glenas Ficheris išskaidė galios rodiklius į:

- Psichologinius;
- Politinius;
- Ekonominus.⁴⁶

Raymondas Aronas pasiūlė tokius valstybės galios komponentus:

- Valstybės politinė plotmė;
- Prieinamos žinios ir reikmenys, kurie užtikrina ginkluotės gerą būklę;
- Turinčių tarnauti kariuomenėje gyventojų skaičius;
- Galimybė imtis kolektyvinių veiksmų.⁴⁷

Johnas G. Stoessingeris pateikia sąrašą faktorių, kurie galėtų būti naudingi apskaičiuojant valstybių galią:

⁴² Z. J. Pietraś, *Międzynarodowa rola...*, p. 32.

⁴³ M. Dobraczyński, *Sprzężenie polityczne – gospodarcze w skali międzynarodowej*, „Sprawy Międzynarodowe” 1986, no 6, p. 48 and p. 52–54.

⁴⁴ G. Lesie, R. Larson, B. Gruman, *Order and Change: Introductory Sociology*, Oxford University Press, New York – London – Toronto 1973, p. 197 and following.

⁴⁵ T. Łoś-Nowak, *Stosunki międzynarodowe. Teorie...*, p. 146 ir toliau.

⁴⁶ J. Stefanowicz, *Anatomia polityki międzynarodowej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000, p. 94 and following.

⁴⁷ R. Aron, *Pokój i wojna...*, p. 77.

-
- Gyventojų skaičius;
 - Valdymo forma, geografija;
 - Sunkiai įvertinama: tautos moralė, ideologija.⁴⁸

Hansas Morgenthau pateikia tokią faktorių eilę:

- Gamtos ištekliai;
- Gyventojų skaičiaus potencialas;
- Moralė;
- Valdžios kokybė;
- Geografinė padėtis;
- Karinis potencialas.⁴⁹

Saulas Bernardas Cohenas įvardija pastaruosius:

- Politinės ir karinės jėgos ištekliai;
- Tarptautiniai ryšiai;
- Nacionalinės ir politinės sistemos sanglauda;
- Karinės pajėgos;
- Savivoka tarptautinėje hierarchijoje.⁵⁰

Remiantis Lenkijos mokslu, vykdydama panašios tematikos mokslinius tyrimus supergalios problemų atžvilgiu, Iwona Wychowska atkreipė dėmesį į šiuos požymius:

- Ekonominis potencialas;
- Karinis potencialas;
- Gamtos ir žmonių ištekliai;
- Galimybė daryti įtaką tarptautinėje sistemoje.⁵¹

Stanislawas Bielenas pirmiausia akcentuoja tuos faktorius, kurie gali būti aiškiai įvertinami, pavyzdžiui:

- BVP;

⁴⁸ Zob: M. Sulek, Podstawy potęgonomii i potęgonometrii, WSEiA, Kielce 2001 and M. Sulek, Metody i techniki badań... and M. Sulek, Parametry potęgi (siły) państw – stałe czy zmienne?, [in:] Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych, M. Sulek, J. Symonides (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.

⁴⁹ H. J. Morgenthau, Politics Among Nations..., p. 80.

⁵⁰ S. Bieleń, Podmiotowy aspekt równowagi międzynarodowej, [in:] Stosunki międzynarodowe i polityka. Wyzwania końca stulecia. Księga Jubileuszowa na 65-lecie Profesora Bogusława Mrozka, ELIPSA, Warszawa 1995, p. 27. Comp. S. B. Cohen, Geopolitics: The Geography of International Relations, The Rowman & Littlefield Publishing Group, Lanham 2015.

⁵¹ I. Wyciechowska, Ewolucja mocarstwowości w stosunkach międzynarodowych and L. Kasprzyk, Ekonomiczne aspekty mocarstwowości, [in:] Nowe role mocarstw, B. Mrozek, S. Bieleń (ed.), Wyd. Książkowe "Linia", Warszawa 1996.

-
- Gyventojų skaičius;
 - Kariuomenės dydis ir t.t.⁵²

Mirosławas Sulekas įvardija tokius valstybės galios faktorius:

- Demografinis – erdvinis;
- Ekonominis;
- Karinis.⁵³

IŠVADOS

Autoriaus nuomone, pastaroji tipologija nusipelno pripažinimo dėl to, kad Mirosławo Suleko pasiūlyta faktorių charakteristika leidžia išvengti nemokslinių, taigi subjektyvių faktorių pasirodymo rizikos, taip pat leidžia pagrįsti analizę tinkamais duomenimis. Todėl yra trys grynos 1 – d profilio formos:

- Ekonominis;
- Karinis;
- Demografinis – erdvinis.

Šalia grynujų formų galima paminėti ir tokias išvestines galios formas, kurios atsiranda sujungus minėtas formas, kurios suteikia maišytos kilmės derinius, pavyzdžiui:

1. Ekonominis – karinis;
2. Demografinis – erdvinis – karinis;
3. Ekonominis – karinis – demografinis – erdvinis ir t.t.⁵⁴

Įvertinant galią pirmiausia turėtų būti taikomi matematiniai modeliai, sukurti geresniam tikrovės supratimui. Nepaisant kritikos matematinių modelių naudojimo vertinant valstybių galią atžvilgiu, reikėtų pasakyti, kad jų privalumas yra tas, jog gauti rezultatai gali būti naudojami palyginimui. Šiuo atžvilgiu galime prisiminti šiuos valstybės galios vertinimo modelius, pristatytus:

1. Germano⁵⁵;
2. Zagorsko⁵⁶;
3. Ray Stenerio Cline'o⁵⁷;

⁵² S. Bieleń, Podmiotowy aspekt równowagi..., p. 27.

⁵³ Comp. M. Sulek, Podstawy potęgowości..., p. 35–37 and 87–97.

⁵⁴ M. Sulek, Prognozowanie i symulacje..., p. 37–44.

⁵⁵ F. C. German, A Tentative Evolution of World Power, "Journal of Conflict Resolution", vol. 4, 1960.

⁵⁶ J. Zagórski, Teoretyczny model potencjału wojskowego, "Wojskowy Przegląd Ekonomiczny", Z. 3, 1969.

⁵⁷ R. S. Cline, The Power of Nations in the 1990s: A Strategic Assessment, Lanham 1994, p. 5

4. Leszeko Moczulskio⁵⁸;
5. Fuckso⁵⁹;
6. Farraro⁶⁰;
7. Virmanio⁶¹;
8. Suleko⁶².

Baigiant glausta išvada turi būti pažymėta, kad daugiadimensė galia yra laikoma stabilesnė nei jos viendimensė versija.⁶³ Be to, galima teigti, kad plati sociologinė Mariano Cieslarczyko saugumo ir kultūros koncepcija alternatyviai apibrėžia saugumo srityje veikiančių asmenų studijas ir subjektų saugumo ir galios kultūrą.

LITERATŪRA

1. Aron R., Pokój i wojna między narodami, Wydawnictwo Centrum Adama Smitha, Warszawa 1995.
2. Balcerowicz B., Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2006.
3. Bennett J. G., A Spiritual Psychology, Coombe Springs Press, Sherborne 1974.
4. Bieleń S., Podmiotowy aspekt równowagi międzynarodowej, [in:] Stosunki międzynarodowe i polityka. Wyzwania końca stulecia. Księga Jubileuszowa na 65-lecie Profesora Bogusława Mrozka, ELIPSA, Warszawa 1995.
5. Bógdoł-Brzezińska A., Mocarstwowość w teorii stosunków międzynarodowych, [in:] Państwo w teorii i stosunkach międzynarodowych, M. Sulek, J. Symonides (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
6. Cieślarczyk M., Fenomen bezpieczeństwa i zjawisko kryzysów postrzegane w perspektywie kulturowej, [in:] Jedność i różnorodność, E. Reklajtis, B. Wiśniewski, J. Zdanowski (ed.), ASPRA-JR, Warszawa 2010.
7. Cieślarczyk M., Kultura bezpieczeństwa i obronności, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2010.
8. Cline R. S., The Power of Nations in the 1990s: A Strategic Assessment, Lanham 1994.
9. Cohen S. B., Geopolitics: The Geography of International Relations, The Rowman & Littlefield Publishing Group, Lanham 2015.
10. Dobraczyński M., Sprzężenie polityczno – gospodarcze w skali międzynarodowej, „Sprawy Międzynarodowe” 1986, no 6.
11. Emmons R. A., The psychology of ultimate concerns: Motivation and spirituality in personality, Guilford Press, New York 1999.
12. Farrar L. L., Arrogance and Anxiety: The Ambivalence of German Powers 1849 – 1914, Iowa City 1981.
13. Fucks W., Formalen zur Macht, Prognosen über Völker, Wirtschaft, Potentiale, Stuttgart 1965.
14. German F. C., A Tentative Evolution of World Power, “Journal of Conflict Resolution”, vol. 4, 1960.

⁵⁸ L. Moczulski, Geopolityka....

⁵⁹ W. Fucks, Formalen zur Macht, Prognosen über Völker, Wirtschaft, Potentiale, Stuttgart 1965.

⁶⁰ L. L. Farrar, Arrogance and Anxiety: The Ambivalence of German Powers 1849 – 1914, Iowa City 1981.

⁶¹ A. Virmani, Global Power from the 18th to 21st Century: Power Potential (VIP2), Strategic Assets & Actual Power (VIP), Working Paper No. 175, Indian Council for Research on International Economic Relations, 2005, <http://www.icrier.org/pdf/WP175VIPP8.pdf> (14.04.2008), p. 7.

⁶² See M. Sulek, Podstawy potęgonomii..., p. 87–123, M. Sulek, Metody i techniki..., p. 102–115.

⁶³ Ibidem.

15. Grzegorzczkova R., Co o fenomenie duchowości mówi język?, [in:] *Fenomen duchowości*, A. Grzegorzczk, J. Sójka, R. Koschany (ed.), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2000.
16. Heszen-Niejodek I., Wymiar duchowy człowieka a zdrowie, [in:] *Zasoby osobiste i społeczne sprzyjające zdrowiu jednostki*, Z. Juczyński, N. Ogińska-Bulik (ed.), Uniwersytet Łódzki Łódź 2003.
17. Kasprzyk L., Ekonomiczne aspekty mocarstwowości, [in:] *Nowe role mocarstw*, B. Mrozek, S. Bielen (ed.), Wyd. Książkowe "Linia", Warszawa 1996.
18. Kłóskowska A., *Socjologia kultury*, PWN, Warszawa 2007.
19. Kmita J., Banaszak G., *Społeczno-regulacyjna koncepcja kultury*, Instytut Kultury, Warszawa 1994.
20. Koziński J., *Transgresja i kultura*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 1997.
21. Kroeber A. L., *The Nature of Culture*, University of Chicago Press; Cambridge University Press, Chicago 1952.
22. Kroeber A., *Istota kultury*, PWN, Warszawa 2002.
23. Kukułka J., *Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów*, [in:] „Sprawy Międzynarodowe”, Warszawa 1982.
24. Kukułka J., *Międzynarodowe stosunki polityczne*, PWN, Warszawa 1982.
25. Lesie G., Larson R., Gruman B., *Order and Change: Introductory Sociology*, Oxford University Press, New York – London – Toronto 1973.
26. Łoś-Nowak T., *Stosunki międzynarodowe. Teorie – systemy – uczestnicy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2000.
27. Milczarek D., *Pozycja i rola UE w stosunkach międzynarodowych. Wybrane aspekty teoretyczne*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003.
28. Moczulski L., *Geopolityka. Potęga w czasie i przestrzeni*, Bellona, Warszawa 1999.
29. Morgenthau H. J., Thompson K. W., *Politics Among Nations*, Columbia University Press, New York 1985.
30. Nye J. S., *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
31. Nye J. S., *The Changing Nature of World Power*, „Political Science Quarterly” 1990, vol. 105, Issue 2 (Summer).
32. Pietraś Z. J., *Międzynarodowa rola Chin*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1990.
33. Piwowarski J., *Ochrona VIP-a a czworokąt bushido. Studium japońskiej kultury bezpieczeństwa*, [in:] *Bezpieczeństwo osób podlegających ustawowo ochronie wobec zagrożeń XXI wieku*, P. Bogdalski, J. Cymerski, K. Jałoszyński (ed.), Szczytno 2014.
34. Piwowarski J., *Paradygmat kultury bezpieczeństwa – prolegomena*, „Security Economy & Law”, no 2, Kraków 2013.
35. Romanowska-Łakomy H., *Psychologia doświadczeń duchowych*, Wydawnictwo Psychologii i Kultury Eneteia, Warszawa 1996.
36. Sałajczyk S., *Wizje rzeczywistości międzynarodowej*, [in:] *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, E. Haliżak, R. Kuźniar (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2000.
37. Scruton R., *Kultura jest ważna. Wiara i uczucie w osaczonym świecie*, Zys i S-ka, Poznań 2010.
38. Socha P. (ed.), *Duchowy rozwój człowieka*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2000.
39. Socha P. M., *Duchowość – zarys koncepcji dla psychologii religii*, „Przegląd religioznawczy”, 1995, no 1.
40. Sokolik M. (ed.) *Wybrane zagadnienia duchowości. Perspektywa psychologiczna*, Wydawnictwo Mantis, Olsztyn 2006.
41. Spengler O., *Der Untergang des Abendlandes*, Bibliographisches Institut, Mannheim 2007.
42. Sprout M. i H., *Toward a Politics of the Planet Earth*, Publisher: Van Nostrand Reinhold Company, New York 1971.

43. Stefanowicz J., Anatomia polityki międzynarodowej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
44. Stoessinger J. G., The Might of Nations. World Politics in Our Time, Random House, New York 1962.
45. Sułek M., Globalny układ sił, [in:] Rocznik Strategiczny 2007/2008, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2008.
46. Sułek M., Metody i techniki badań stosunków międzynarodowych, Aspra JR, Warszawa 2004.
47. Sułek M., Parametry potęgi (siły) państw – stałe czy zmienne?, [in:] Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych, M. Sułek, J. Symonides (ed.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
48. Sułek M., Prognozowanie i symulacje międzynarodowe, SCHOLAR, Warszawa 2010.
49. Thoresen C. E., Harris A. H. S., Spirituality and Health: What's the Evidence and What's Needed?, [in:] "Society of Behavioral Medicine Press", Stanford University.
50. Todd E., Schyłek imperium. Rozważania o rozkładzie systemu amerykańskiego, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2003.
51. Virmani A., Global Power from the 18th to 21st Century: Power Potential (VIP2), Strategic Assets & Actual Power (VIP), Working Paper No. 175, Indian Council for Research on International Economic Relations, 2005, <http://www.icrier.org/pdf/WP175VIP8.pdf> (14.04.2008).
52. Wyciechowska I., Ewolucja mocarstwowości w stosunkach międzynarodowych, [in:] Nowe role mocarstw, B. Mrozek, S. Bieleń (ed.), Wyd. Książkowe "Linia", Warszawa 1996.
53. Zagórski J., Teoretyczny model potencjału wojskowego, "Wojskowy Przegląd Ekonomiczny", Z. 3, 1969.
54. Zięba R., Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 1991.
55. Zięba R., Wstęp do teorii polityki zagranicznej państwa, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2005.

CULTURE OF NATIONAL SECURITY AND POWER OF STATE. SCIENTIFIC APPROACH

Juliusz Piwowarski*

Academy of Security of Public and Individual in Krakow

Summary

Article deals with a problem of the form and perspectives of the scientific research in the context of estimation the power of state. The power of state is considered to be a part of culture conception by the author of the paper. Several methods of analysis and the means of the scientific research are given. Their advantages and shortages, qualitative and quantitative factors are taken into account as well. Theoretical background, variety of different opinions is noted by the author.

Keywords: security, culture, power, state, quantitative methods, qualitative methods.

Juliusz Piwowarski*, daktaras, Krokuvos individualaus ir viešojo saugumo akademijos (Apeiron) rektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: valstybės valdymo modelio analizė, nacionalinės valstybės raidos ypatumai, tarptautiniai santykiai.

Juliusz Piwowarski*, Ph, Academy of Security of Public and Individual in Krakow (Apeiron), rector. Research interests: analysis of state governing model, peculiarities of the national state evolution, international relations.